

Kauneuden oudot oikut

Aina väärä ihonväri

■ Maailmalla leviävä muoti ajaa ihmisiä valkaisemaan ihoaan kyseenalaisin kemiallisin keinoin. Epämääräiset vaalennusvoiteet ovat pahimmillaan hengenvaarallisia. Meillä Suomessa taas yritetään yhä ruskettua niin innokkaasti, että auringonoton aiheuttamat syövät yleistyvät kovaa vauhtia.

Arja-Leena Paavola

Kerma, persikka, oliivi, maitosuklaa, kaakao, kahvi.

Väri kuin väri, mutta iholla se tuntuu nykyään olevan aina väärä. Siinä missä valkoinen himoitsee lisää pigmenttiä, ruskea haalistaa hiipiänsä kaikin keinoin.

Etenkin ihon kemiallisesta valkaisemisesta on tullut tuottoisaa liiketoimintaa, ja globaalien markkinoiden arvioidaan tulevaisuudessa vain kasvavan. Yksistään Intiassa on valtava määrä ihmisiä, jotka pyrkivät parantamaan mahdollisuksiaan avioliittomarkkinoilla ja työelämässä kalventamalla luonnollista ihonväriään.

Trendiä vauhdittavat julkisuuden henkilöt. Viihdemaailman ilmiöitä seuraava on viime vuosina voinut havaita, miten tummaihoiset tähdet ovat vähä vähältä muuttuneet vaaleammiksi.

Vielä 1970–1980-luvuilla mustat amerikkalaiset korostivat ylpeinä piirteitään afrokaupuksella ja etnisillä vaatekuoseilla. Nykyään kiharat ovat suoristuneet ja iho haalistunut maitokahvin sävyiseksi. Esimerkiksi laulaja **Rihannan** lapsuudenkuvissa kameraan katsoo selvästi tummaihoisen tyttö. Tuoreissa otoksissa voi hyvin kuvitella poseeraavan valkoisen, kesälomaruskettuneen naisen.

Baseballpelaaja **Sammy Sosa** hätkähdytti muutama vuosi sitten yleisöä ilmaantumalla ka-

meroiden eteen yhtäkkiä hyvin kalpeana. Mies itse sanoo käyttävänsä ihoa nuorentavaa kasvovoidetta, jonka sivuvaikutuksena hiipiä myös vaalenee. Kuvista päätellen voidetta on levitetty kasvoja laajemmalle alueelle, sillä pitkien hihojen alta paljastuvat kämmenselät ovat niin ikään syntymäväriä huomattavasti vaaleammat.

Tunnetuin ihonväriiltään muuttunut on edesmennyt supertähti **Michael Jackson**, jonka etniset piirteet alkoivat aikuisiällä plastiikkakirurgian myötä pikkuhiljaa hävitä. Myös tumma iho kalpeni, kunnes se lopulta oli lähes liidunvalkea.

Julkisuudessa laulaja kertoi kärsivänsä vitiligosta eli valkopälvestä, jota hän pyrki meikin avulla peittelemään. Vitiligo on läiskittäin etenevänä pigmenttikatona ilmenevä tauti, jossa pigmenttiä muodostavat solut, melanosyytit, tuhoutuvat. Valkopälveen sairastutaan yleensä 20. ikävuoteen mennessä. Ilman pigmenttiä jäävät tyypillisimmin kasvat ja kädet.

Julkisuuteen annettujen ruumiinavaustietojen ja poliisiraporttien perusteella popin kuninkaan iholla todella oli merkkejä valkopälvestä. Hänen kotoaan löytyi kymmeniä pakkauksia Yhdysvalloissa reseptilääkkeenä myytävää Benoquinia. Monobentsonia eli hydrokinonin bentsyylietteriä sisältävän voiteen ainoa hyväksytty käyttötarkoitus on lopunkin pigmentin hävittäminen potilailta, joilta vitiligo on valkaissut yli puolet ihosta.

Internetin kautta amerikkalaisvoidetta voi tilata rajoituksetta muuallekin – joskin esimerkiksi Suomessa se pysähtyisi laittomana tulliin. Kysyntää sille saattaisi silti olla meilläkin, sillä ainakin netin keskustelupalstoilla pohditaan innokkaasti keinoja genitaalij- ja anaalialueen valkaisuun.

Elohopeaa saippuaan

Paras yleisesti hyväksytty keino häiritsevien iholäiskien vaalentamiseen on voide, joka sisältää hydrokinonia, kortisonia ja tretinoiinia eli A-vitamiinihappoa. Lääkärin reseptillä määräämä voide sekoitetaan apteekissa.

”Se on tehokas valmiste, joka tuhoaa ihon

Vaaleiden pohjoismaalaisten kauneusihanteeksi on jossain vaiheessa tullut pavunruskeus, joka usein saavutetaan mansikanpunaisten polttamien kautta.

Suomalainen ihoresepti

- Kaoliinia, koll. 50 %
- Magnesiumsulfaattia 4 %
- Glyserolia 5 %
- Sitruunahappoa 2 %
- Vetyperoksidia 4 %
- Vettä, tisl. 35 %

Näin kuuluu vuonna 1956 ilmestyneen *Kotikemistin reseptikirjan* ohje valkaisen naamion tekoon.

Ihotautilääkäri Tapio Rantasen arvion mukaan sekoitus tuskin vaalentaa ihoa. Naamion käytön todennäköisempi seuraus ovat ihovauriot.

Eva Rimaldi

Laulaja Rihanna on vuosien varrella muuttanut ihonväriältään monta astetta vaaleammaksi.

pigmentin. Voiteen yhtenä vaikutuksena saattaa kuitenkin olla tummien pilkkujen ilmaantuminen”, kertoo ihotautien erikoislääkäri **Tapio Rantanen**.

Voidetta ei hänen mukaansa myöskään saa käyttää pitkään eikä sivellä laajalle alueelle, sillä jatkuvasta altistumisesta hydrokinonille voi olla seurauksena punoitusta ja ihottumaa.

Hydrokinoni on lisäksi luokiteltu mahdollisesti syöpävaaralliseksi aineeksi, jonka epäillään aiheuttavan ihmisen sukusoluissa periytyviä mutaatioita. Aine vaurioittaa myös silmiä. Kosmetiikassa hydrokinonin käyttö on EU-säädösten mukaan kiellettyä.

Useimmat muut ihonvärin muuttamiseen käytettävät konstit ovat Tapio Rantanen mukaan erittäin huonoja.

Etenkin Afrikassa tummaa ihoa yritetään vaalentaa esimerkiksi sivelemällä kasvoille hammastahnaa, jolla ei ihonväriin voida vaikuttaa mitenkään. Samaan tarkoitukseen käytettävät pyykinpesuaineetkaan eivät tee iholla kuin hallaa.

Maanosassa turvaudutaan hurjempiinkin keinoihin, kuten permanenttiauksen tai hiustenvärjäykseen tarkoitettuihin kemikaaleihin, joita tukan sijaan levitetäänkin iholle.

”Vetyperoksidien käyttö on periaatteessa turvallista ihon kuolleissa rakenteissa, mutta pigmentti on elävissä solukeroksissa. Jos hapettimien vaikutus ulotetaan sinne asti, syntyy ärstyksen lisäksi primärvaurioita”, Rantanen sanoo.

Ainakin Sambiassa hiipiään hierotaan myös elohopeapitoista saippuaa.

”Elohopea on kuitenkin myrky, jota ei missään nimessä tule käyttää iholla.”

Toinen pahamaineinen mutta yleistynyt tempu tumman hiipiän valkaisemiseksi on käyttää maailman vahvinta kortisonia, klobetasolipropionaattia.

”Siitä seuraa pahoja, pysyviä haittoja. Afrikan lisäksi onnettomia ihmiskohaloita on raportoitu myös Euroopasta. Vaarallisen ’vaalennusaineen’ myynti on tietysti rikollista, mutta sen kaupittelulla tehdään rahaa.”

”Coco Chanelin syytä”

Pohjoisessa vaaleasta ihosta pyritään päinvastoin eroon. Luonnostaan kalvat suomalaisetkin haluavat kesän tullen hyödyntää jokaisen tilaisuuden ottaa aurinkoa.

Länsimainen itsensä paahtamisen ihanne sai alkunsa 1920-luvulla. Iloisen vuosikymmenen vapautumisen kulttuuriin kuului vaatteiden vähentäminen ja ihon paljastaminen auringon helotukselle.

Tapio Rantanen osoittaa sormellaan kuuluisaa ranskalaista muodinluojaa **Coco Chanela**, joka hänen mukaansa oli suurimpia syyppäitä ”rusketushullutuksen” käynnistymiseen.

”Nykyään korjataan sitten sitä satoa”, sanoo Rantanen, joka on pitkällä urallaan tutkinut perusteellisesti auringon uv-säteilyn vaikutuksia ihmiseen.

Yksi itsensä käristämisen haitoista on ihon ennenaikainen vanheneminen. Toimivinta ikääntymistä hidastavaa hoitoa

olisi auringon välttäminen, mikä on helppo havaita: rypyttömin kohta ihmisessä on housujen suojaama alue ja runsaimmin uurteita kasvoissa, jotka ovat eniten alttiina auringolle. Jo kaksikymppisellä voidaan koepalasta huomata vaurioita kasvojen ihosta.

Merkittävin liiallisen auringonoton aiheuttama riski on kuitenkin ihosyöpä. Rantanen mukaan tautitapaukset ovat viime vuosikymmeninä lisääntyneet ”valtavasti”.

Keskeinen syy asiaan on se, että ihmiset elävät entistä vanhemmiksi. Ihosyövän kehittyminen vie parikymmentä vuotta ja vaatii toistuvia mutaatioita, mutta pidentyneen eliniän myötä se ehtii puhjeta yhä useammalle.

Eniten asiantuntijoita huolestaa viimeaikainen havainto, että ihosyöpään sairastuvat aina vain nuoremmat ihmiset.

Monikaan auringonpalvoja ei muista, että ruskettuminen on ihon keino puolustautua uv-säteilyltä. Tummenemisen saa aikaan melanosyyttien eli pigmenttisolujen tuottama melaniini, joka suojaaa ihoa säteilyn aiheuttamilta soluvaurioilta imemällä haitallisia säteitä itseensä.

Ihosyövän syntyä edistävät korjausjärjestelmägeenien virheet, joita monet kantavat perimässään. Jos ihosyöpää on suvussa, on hyvä olla varuillaan.

”Mikäli lisäksi on vaalea ihotyyppejä ja runsasluomisuutta, ihoa kannattaa tarkkailla aktiivisesti”, Rantanen sanoo.

Melanooman ennuste riippuu hänen mukaansa pitkälti siitä, kuinka nopeasti se havaitaan. Taudin ensimmäinen merkki on yleensä uusi, muista luomista poik-

Tekoaurinko polttaa pahiten

Solariumlaitteet tuottavat 5–10 kertaa voimakkaampaa uva-säteilyä kuin pohjoismainen aurinko.

Jo kymmenen vuoden ajan on tiedetty, että solarium lisää riskiä sairastua melanoomaan. Riski kasvaa, jos solariumrusketusta haetaan jo ennen aikuisikää. Uusimman tutkimustiedon mukaan solarium nostaa myös tyvisolusyövän riskiä.

Suomessa on yritetty rajoittaa alle 18-vuotiaiden solariumin käyttöä, mutta itsepalvelupaikoissa valvonta on vaikeaa. Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta esitti hiljattain, että itsepalvelu-solariumit kiellettäisiin kokonaan.

Ihotautilääkäri Tapio Rantanen pitää solariumia yleisessä käytössä tarpeettomana.

”Ultraviolettilaitteet pitäisi jättää erikoislääkärien käyttöön psoriasiksen, atooppisen ihottuman ja muiden ihotautien hoitomuodoksi.”

Scanstockphoto

Kiinalaisen kauneuden kääntöpuolena rokonarvet

Kiinalaiseen kulttuuriin on vuosisatojen ajan kuulunut vaaleuden ihanne. Aurinkoa on kartettu, mutta ihon valkaisuun on aiemmin ollut vain vähän keinoja.

Nyt tilanne on kuitenkin toinen, kertoo Kiinan Qingdaossa vuodesta 2009 asunut toimittaja **Timo Poropudas**.

Hänen mukaansa asian huomaa heti kauppojen kosmetiikkaosastoilla, joiden valtavan tarjonnan rinnalla suomalaistavaratalojen valikoimat vaikuttavat todella vaatimattomilta.

”Valkaisuvoiteiden käyttö ei täällä ole salaisuus vaan vallitseva käytäntö. On jopa vaikeaa löytää sellaista kosteusvoidetta, jossa ei olisi vaalentavia kemikaaleja”, Poropudas sanoo.

Useimmilla hänen tuntemillaan kiinalaisnaisilla ei kuitenkaan tunnu olevan faktatietoa kemikaaleista tai niiden haittavaikutuksista.

”He vain uskovat, että kalliimmat ja tunnetummat merkit ovat parempia.”

Joidenkin vaalennusvoiteiden runsaan, pitkäaikaisen käytön tiedetään aiheuttavan pahanlaatuista aknea. Ilmiö näkyy Poroputaan mukaan nuorten kiinnattarien kasvoilla selvästi.

”Monilla on hyvin valkeat posket ja paljon finnejä tai rokonarpia.”

Kaupungeissa asuvat kiinalaisnaiset pyrkivät myös suojaamaan ihonsa aurinkolta mahdollisimman tarkoin ja käyttävät päivänvarjona kokoonlaitettavia sateensuojia.

”Viime sunnuntaina olin kiinalaisen patikointiklubin kanssa kiertämässä Laoshan vuoristopolkua. Tässäkin joukossa oli nainen, joka aina avoimilla paikoilla avasi sateenvarjon.”

”Samalla reissulla näin useita naisia, jotka olivat käärineet kasvonsa ja niskansa kokonaan peittävään huiviin. He

olivat kuin lakkipäisiä muumioita”, Poropudas naurahtaa.

Kalpeutta puolukasta

Japanissa havaittiin jo 20 vuotta sitten, että kasvien fenoliset glykosidit, kuten arbutiini, ehkäisevät tehokkaasti melaniinin muodostumista. Ominaisuutta hyödynnetään laajasti sikäläisissä kosmetiikkatuotteissa pigmentaation hoidossa ja ihon vaalentajana.

Japanin suurimman kosmetiikkavalmistajan Shiseidon patentoimassa menetelmässä arbutiini eristetään bioreaktorissa kasvatetusta kasvisolukosta.

Myös suomalainen CRS-Biotech toi vuonna 1996 markkinoille kosmetiikan raaka-aineeksi tarkoitetun arbutiiniuutteen, jonka yhtiö eristää sianpuolukan lehdistä. Niiden arbutiinipitoisuus on 7–10 prosenttia.

Sianpuolukan lehdistä saa luonnonainetta, jolla erityisesti japanilaiset kalventavat ihoaan.

Scanstockphoto

Kiinalainen kauneusihanne vaatii mahdollisimman valkeaa hipiää.

”Arbutiinia saa monista kasveista. Puolukan lehtien ja marjojen lisäksi sitä on esimerkiksi päärynässä”, kertoo CRS-Biotechnin toimitusjohtaja, filosofian tohtori **Jari Siivari**.

Oulun teknologiakylästä lähtenyt utajärveläisyrittäjä kerää raaka-aineensa Pohjois-Suomen luonnosta.

”Luonnonarbutiinilla ei ole havaittu mitään haittavaikutuksia koko 15-vuotisen toimintamme aikana. Meidän valmistamaamme arbutiinia sisältäviä tuotteita on sinä aikana mennyt asiakkaille jo useita satojatuhsia kappaleita”, Siivari kertoo.

Kosmetiikkamarkkinoilla käytetään myös synteettistä arbutiinia, jolla korvataan terveystieteiden vuosiksi kiellettyä hydrokinoninivalmistetta.

keava, kasvava pigmenttimuutos.

”Jos luomien joukosta löytyy yksi ruma ankanpoikanen, se pitää käydä näytämässä ihotautilääkärille.”

Voiteet antavat suojaa

Auringolta voi suojautua voitein, joita alettiin kehittää jo 1800-luvun lopulla ja joiden ensimmäiset kaupalliset versiot tulivat myyntiin 1900-luvun alussa. Ensimmäisten suojavoiteiden ainesosia olivat tanniini ja kiniini.

Toisen maailmansodan jälkeen kaupoihin ilmaantuneita rasvoja markkinoitiin lupauksin, että niitä käyttävä rusket-

tuu paremmin, mutta iho palaa vähemmän.

Tapio Rantasen mukaan on vaikea arvioida tarkkaan, kuinka kauan auringossa voi oleskella turvallisesti.

”Mutta varsinkin keskikesän auringossa palaa helposti, ilman suojaa jopa kymmenessä minuutissa. Aurinkosuoja on järkevää käyttää aina, kun uv-indeksi on yli kolme ja auringossa joutuu olemaan kello yhdentoista ja viidentoista välillä.”

Aurinkovoide vähentää iholle kohdistuvan uv-säteilyn määrää joko imemällä säteitä itseensä tai heijastamalla osan niistä pois. Nykyvoiteiden tyypillisiä ai-

neksia ovat esimerkiksi mikro- tai nanokiteiset sinkki- ja titaanioksidit.

”Uusi suuntaus kulkee kohti molekulaarisesti suurempikokoisia aineita, jotka eivät imeydy ihoon yhtä suurella määrällä”, Rantanen kertoo.

Nykyään tiedetään, että haitallista ei ole ainoastaan polttava ultravioletti B- eli uvb-säteily vaan myös syväälle ihoon pureutuva ultravioletti A- eli uva-säteily. EU-alueella myytävissä aurinkovoiteissa tulisikin suosituksen mukaan olla myös uva-suoja. □

Kirjoittaja on vapaa toimittaja. arjaaleena.paavola@gmail.com